

הכל בגלל אסור קאן... כך התחילה הפרשה הדרמטית שנסתיימה השבוע

בפסק-הדין שהרשיע קצין-משטרה עליון בשבועת-שקר נגד חבר חסר-אונים

בזר כזר ויחברו

בעירות פליליות וישב בבית-הסוהר, הוצאה מן המגירה. בהתבססו עליה, הגיע יחזקאל סהר את שר-המשטרה לפטר את שטיינברג, תוך פרסומת רעשנית ומשמיעה, ברדיו ובעיתונות. בין השאר נאמר ששטיינברג קיבל שוחד, שהתחבר עם אנשי העולם התחתון ושהוא אשם בשורה של עבירות פליליות מזוהמות אחרות. לסהר היה נדמה כי בצורה כזו חיסל את המודיע המסוכן, כסם את פיו של עד חשוב אפשרי, והרתיע עדים אחרים, שהיו עלולים להופיע במהלך המשפט של עמוס. שטיינברג נעצר, ידידיו ופיקודיו נעצרו לחקירה. היה צורך דחוף לחבר נגרו במהירות האשמה כלשהי, שתצדיק את הפיטורים הסנסאציוניים, תוכל להחזיק מעמד בעיני דעת הקהל. על המלאכה הופקד קצין-משטרה גאמן ועולה: ס.מ.מ. יוסף זינגר, ראש הענף הפלילי במשטרת מחוז המרכז.

זה היה ב' ליל, 1956. זה מול זה עמדו שני קציני-משטרה. מצד אחד עמד זאב שטיינברג, מוכה ומושמץ, האיש שתואר בעיתונות כדמות מזוהמת, מגודה מכל אדם, ללא כל גיבוי, אדם שהקאריירה שלו חוסלה ונרמסה. בצד השני עמד זינגר, האיש בעל מצויית הכסף המבהיקה, סמל הכוח והשררה, איש אמונם של המפקח הכללי והשלטון הקיים, אדם שקאריירה מזהירה היתה ודאית לו. הצלחה בתיקו של שטיינברג היתה עשויה לקדם עוד יותר קאריירה מבטיחה זו.

גם בעל הדמיון הנועז ביותר לא יכול היה לתאר לעצמו שתוך שנתיים תתהפך הקערה על פיה. רק לעתים רחוקות מאד, בעת החדשה, ניתנה דוגמה כה מחרידה וקולעת לפסוק התנ"כי: "כור כרה ויחפרהו, ויפול בשחת ויפול".

איך דהגיע למשפט?

מצבו של שטיינברג היה מיואש. החילה ניסה בעזרת מתחמים, אנשי ציבור ידועים, להתפשר עם סהר, לקבל פיצוי-פיטורין ולזכות בניהור כלשהו בעיני הציבור. מתוך בטחון שחצני דחה סהר הזדמנות מצוינת זו להבטיח לעצמו את שתיקתו, שר המשטרה דחהו בקש. כל הדרכים נראו חסומות. אז זכר שטיינברג את שם הפרקליט שהוא הואשם בקשרים אלו: עורך-הדין שמואל תמיר. הוא פנה אל האיש שצמרת המשטרה פחדה ממנו.

בפני תמיר עמדה הבעיה: איך להגיע בכלל אל כס המשפט. כולם, ובראש וראשונה דויד בן-גוריון, חספו את שטיינברג להגיש בקשה של ציר-על-תנאי נגד המפקח הכללי ושר המשטרה. אולם תמיר ידע כי התבוסה בדרך זו מובטחת מראש. סעיף 15 של דבר המלך במועצתו. ירושת המנדט הבריטי, קבע במפורש כי כל שר ראשי לפטר "לפי מאווי לבבו" כל אחד מפיקודיו. החוק היה אכזרי: זכות הפיטורים היתה מוחלטת, אפילו נעשו בשירות לב. בקשה בדרך זו היתה נדחית מיד בידי שופטי בית-הדין העליון לצדק, וראשי המשטרה היו או מספרים לציבור הרחב כי השופטים העליונים אפילו נעשו בשירות לב, בקשה בדרך זו היתה נדחית מיד בידי שופטי בית-הדין מאמין באמת כי פוטרה בלי סיבה מספקת — אתה יכול לפנות לבית-הדין הגבוה לצדק". אך הדרך שהתה רצויה לרוי בן-גוריון — נפסלה על-ידי תמיר. הבעיה עמדה בכל חוקפה: כיצד להגיע בכל זאת למשפט?

הפתרון בא בצורת מכתב גלוי של זאב שטיינברג המפוטר לראש הממשלה, בו גולל את פרכי העלילה נגדו ואת נימוקיה האמיתיים. כפי שתמיר הניח, לבו של ביגיי לא נתרכן. אך הוא החל לעשרת שגיאות גסות. ביוזמת משרדו של ביגיי פורסם בעתונות מכתב פנימי של יחזקאל סהר אל ראש-הממשלה, שהכיל השמצות נוראות נגד הקצין המפוטר.

המערכה נמשכה. שטיינברג לא הירפה. שוב שוגר מכתב לביגיי, הפעם בלשון חריפה ביותר. "אזוני ראש הממשלה, כדי להציל את בןך, הרסו את חיי ואת חיי אשתי וילדינו". קרא במכתבו, דרש מראש הממשלה להעמידו לדין בהאשמות שהועלו נגדו, או להתנצל בפניו כפומבי, או להעמידו לדין על הוצאת דיבה כלפי המפקח הכללי של המשטרה. מכתב זה, שפורסם במלואו בהגותם הזה (1991), היכה גלים בעתונות ובארץ כולה. הפעם לא נשאר לביגיי, טהר ושות' מנוס. להתנצל לא יכלו. הם גם לא העזו להגיש נגד שטיינברג משפט על הוצאת דיבה, כתגובה על טענתו שבוימה נגדו עלילה שפלה כדי להציל את עמוס. הם עצמם הורו כי לא היו בידיהם כל הוכחות על ההאשמות המזוהמות שפירסמו בעתונות נגד שטיינברג.

לכן הגישו משפט בנקודה פטוטה, היחידה בה היה נדמה להם כי בידם מספיק חומר מרשיע כנגד הקצין המפוטר. היה זה כתב-האישום על הוצאתו של הפלח אחמד שומלי מאיזור סגור במשולש ליפו, שלא כחוק, על-ידי שטיינברג. כך השיג תמיר את מבוקשו. פרשת שטיינברג הועברה אל בית-המשפט, לא במסגרת בקשה חסרת-תקפה לצו על תנאי בבית-הדין הגבוה לצדק, אלא בבית-משפט השלום בתל-אביב, במשפט פלילי בו היה נטל ההוכחה מוטל על התביעה הכללית.

החקירה הנגדית שהכריעה את חבף

כמו כמעט כל פרשה מלוכלכת מאז קום המדינה, היתה גם זו קשורה ביחס למעוט הערבי. הרקע היה נעוץ בקשיים לאין-ספור שהונחו בדרכו של אורח ערבי (במקרה זה, אדם שעזר במשך שנים למשטרת ישראל) כדי לעבור מן המשולש הקטן ליפו, ולמצוא שם את פרנסתו. שטיינברג עזר לאחמו שומלי להתגבר על מכשולים אלה, ונאשם כי עשה זאת בטענות-שווא. גם מאשימו של שטיינברג לא טענו כי נימוקיו היו בלתי-הוגנים. הם לא הכחישו שעשה מה שעשה — אם עשה — כדי לעזור לאדם שעזר לו בנאמנות במילוי תפקידו במשטרה.

העד הראשון שהובא על-ידי פרקליט המחוז יעקוב בריאור היה הקצין יוסף זינגר. הוא הובא על-ידי התביעה כדי להעיד רק על עובדה טכנית יבשה — לקרוא את דברי שטיינברג בחקירתו במשטרה. אולם בחקירה הנגדית רצה תמיר להשיג שתי מטרות: להצביע על המטרה האמיתית מאחורי משפט שטיינברג, ולהוכיח כי שטיינברג שתף פעולה עם חוקריו המשטרתיים בתום-לב מוחלט.

תמיר: הנכון שחקרת את שטיינברג על כך שכאילו ניהל תעמולה בכפרים הערביים לטובת הציונים הכלליים?
זינגר: לא נכון.

רתכונה בבית המשפט המחוזי ברחוב אילת בתל-אביב היתה בלתי-רגילה. אוסף ההוכחים והכתרים סיגור את העינים. מיטב הקצינים הגבוהים של משטרת-ישראל, בראשם שני סגני המפקח הכללי — אברהם זלינגר, מפקד מחוז הצפון ומתיהו ("אדי") סלע, ראש אגף-החקירות במטה הארצי — התהלכו במסדרונות במצברוח מרומם. הכל היה מוכן להגיגה. רק בעל השמחה היה עדיין חסר. הוא ישב באולם בית-המשפט. היה זה סגן-מפקח-מחוזי יוסף זינגר, לשעבר ראש הענף הפלילי במחוז המרכז. הוא חיכה לפסק-הדין במשפט בו נאשם במתן עדות שקר נגד חברו-לשעבר, עוזר-מפקח-מחוזי זאב שטיינברג. "אני אצא זכאי", אמר, "ענה קלה לפני כניסת השופט, לעתונאים שהתגודדו מסביבו וחיכו גם הם להשתתף בשמחתו."

היה זה אופייני לרגש הבטחון של אותה קבוצה אשר זינגר היה אחד מחבריה הבלתי-מרכזיים. זינגר ידע כי אינו עומד לבדו במערכה. הוא ידע שאם יורשע, לא תהיה זאת הרשעת אדם יחיד, אלא הרשעת כל הצמרת השלטת במשטרה בימי יחזקאל סהר, ויחד עם זה מהלומה מוסרית לשורה ארוכה של אישי ציבור, שרים, חברי כנסת ואנשי החצר של ביגיי.

כעבור דקות מעטות נחק חיוך הבטחון השחצני מתחת למצחיות הנוצצות באולם ובמסדרונות. במקומו התפשטה תדהמה. כבר במשפט הראשון של פסק-הדין, אותו קרא הנשיא התיון של בית-המשפט המהווי בתל-אביב, מרדכי ("מקס") קנת, בקול שקט ומתון, היתה כלולה תמצית פסק-הדין כולו: "הנאשם יוסף זינגר, קצין-משטרה וחתי, בעל דרגה גבוהה, נכנסה בו רוח שטות, ואמר דברים כוזבים בעדותו בבית משפט השלום..."

הכל בגלל חשד כוזב

מעשהו של יוסף זינגר, שהביא אותו השבוע לרגע האמלל ביותר של חייו, לא היה מעשה שטות של אדם יחיד. הוא היה תוצאה בלתי-נמנעת של אחת המערכות הפוליטיות והמשפטיות הדרמטיות ביותר במדינת ישראל.

כאשר הכריזו עתונות-הערב כי הקצין זינגר הורשע בדין — ירד המסך על מערכה שנמשכה למעלה משנתיים, ושגם היא היתה רק שלוחה אחת של מערכה גדולה עוד יותר. מבחינה זו היה פסק-דינו של השופט קנת תמרוז דרך — הוא סיים לפי שעה את פרשת הקצין המפוטר זאב שטיינברג.

כמו בשיר המזרחי, "הכל בגלל מסמר קטן..." נולדה מערכה אדירה זו על כל רשעותה, בויונותיה ומפליותיה, בגלל ענין קטן, שגם הוא היה בגדר משגה.

צמרת המשטרה היתה מגויסת כולה לקראת משפטו של עמוס בן-גוריון נגד שורת המתנדבים. מיטב מכשירי השלטון, החל בשב. והעתונות השכיחה, וכלה ביו"ע צעים משפטיים למיניהם וקצינים בכירים כצה"ל, נרתמו למערכה. הכל הבינו ש"יהיה זה מאבק לחיים ולמוות בין השליטים האמיתיים של המדינה, לבין הקבוצה ה"קטנה והבודדת של הלוחמים בשחיתות."

במשרדי המטה הארצי שררה סאניקה. לשליטיו היה ברור שלמגלי השחיתות ישנם מודיעים נאמנים במשטרה עצמה, המוסרים ידועות חשובות, על אף הסיכון האישי הכרוך בדבר. הקצינים הבכירים חדלו לה"אמין איש לרעהו, רדפו אחרי צללים, ראו צל גבעות כהרים. לפתע צץ באופן מסתורי החשד כי ראש הכוללת התל-אביבית, שהפך לאחד המעולים שבחוקרי המטה הארצי, ע.מ.מ. זאב שטיינברג, הוא מודיעו של עורך-הדין שמואל תמיר, מנהל מערכת ההגנה של שורת המתנדבים.

הצד המגוחך בכל הפרשה, שנסתיימה בי מפלה כה מוחצת למשטר, הוא שהחשד היה כוזב לחלוטין. הפעם האחת והיחידה בה הזכיר שטיינברג בכלל את פרשת שורת המתנדבים באוזניו של אחד מעוזרי תמיר, עורך-הדין אריה מרינסקי, היתה בשיתה מקי רית שהתנהלה בפני עדים במשרד משטרתי, בשעת דיון על ענין אחר. אז הטיח בפניו שטיינברג בלעג: "אתם תראו מה שמחכה לכם במשפט של עמוס נגד ה"שורת" בחזור למשרדו, סיפר מרינסקי כי שטיינברג וחבריו חדרי קנאות לטובת עמוס ומוכנים לעשות הכל למענו."

אולם במטה המשטרה לא היה מצב-הרוח כשר לשיקולים הגיוניים. החשד הכוזב הסי-פיק. העובדה ששטיינברג היה קשור באחת הפרשות הקטנות הבלתי-נעימות לעמוס, ש"עמדו לצוץ במשפט ה"שורת", עוד הגבירה את הפחד. מכאן ואילך התחיל המסמר הקטן לנקיב את נקביו.

זה מול זה: החוקר והקרובן

הגדלים נעו במהירות. עדות כוזבת של סמל-משטרה מודה, שהירשע

זינגר כפי שזולס בראשית המשפט, שעה שבלטה התנהגותו השחצי-נית, שחזרכה גם בפסק-הדין של השופט.